

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 28. ТОМ 4
ISSUE 28. VOLUME 4

Видавничий дім
«Гельветика»
2020

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 7 від 21.05.2020 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомя]. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Вип. 28. Том 4. – 324 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, психології.

Редакційна колегія:

Пантюк М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка), член-кореспондент (Міжнародна академія наук педагогічної освіти); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєєв В.М.** – доктор історичних наук, професор, (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Бермес І.Л.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – кандидат педагогічних наук, доцент, (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесяк Ян** – доктор габілітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Гриценко Г.З.** – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Засць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, заступник декана факультету народних інструментів (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомя І.М.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Квас О.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Медведик Ю.Є.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Львівський національний університет імені Івана Франка), професор кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Павлак Мірослав** – д. габ. з філології, професор, ректор Державної вищої професійної школи в Коніні (Польща); **Пагута М.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантюк Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петренко О.М.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з навчальної роботи (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України, академік (Міжнародна академія наук педагогічної освіти); **Сташевський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України, академік (Міжнародна академія інформатизації); **Степик Ю.О.** – доктор історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначікова Марія** – доктор наук (doc. CSc., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельбак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»)

Рецензенти:

Астаф'єв О.Г. – д.філол.н., проф. каф. теорії літ., компаратив. і літ. тв. ІФ КНУ ім. Т. Шевченка; **Падалка Г.М.** – д.пед.н., проф. каф. ф-но вик. та худ. культ. ІМ НПУ ім. М. Драгоманова; **Скотна Н.В.** – д.філос.н., проф., зав. каф. практ. психол., ректор ДДПУ ім. І. Франка.

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музеєзнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання
www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомя І.М.

Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74,
факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2020
© Пантюк М.П., Душний А.І., Зимомя І.М., 2020

ЗМІСТ

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Ірина РОЗДОЛЬСЬКА. Літературна група українських січових стрільців «Митуса»: ідейно-естетичні засади і генераційний статус.....	4
Оксана СИВИК. Історична тематика в новелі В. Гауфа «Портрет імператора».....	10
Оксана СЛПУШКО, Анастасія КАТЮЖИНСЬКА. Інтертекстуальний дискурс образної системи барокової драми «Олексій, чоловік Божий».....	15
Галина СОКОЛОВА, Тетяна ПЛОТНИКОВА, Ірина ЛИСЕНКО. Модель міжкультурного навчання іноземної мови: про мотивацію та деякі форми контролю.....	23
Наталія ТЕЛЕГІНА, Ольга МИМОХОД. Контраст як складова частина художньої організації тексту роману Ірвіна Шоу «Вечір у Візантії».....	32
Лілія ТЕРЕЩЕНКО. Концепти <i>БАГАТСТВО</i> та <i>WEALTH</i> як виразники ціннісних домінант англійської та української лінгвоспільнот.....	38
Оксана ТРУМКО, Ольга РУСНАК. Постаць Івана Огієнка в лінгводидактичному аспекті.....	45
Діана ХОРТЮК. Особливості перекладу категорії комічного українською мовою.....	52
Татьяна ХРАБАН, Евгений СТЕПАНЕНКО. Манифестація механізмів психологічної захисти на мовному рівні в поетическом творчестві учасників операції об'єдинених сил (психолінгвістический аспект).....	58
Ольга ЧЕРЕМСЬКА, Вікторія СУХЕНКО. Екологія мови – екологія душі: до питання про роль неозапозичень в українській мові.....	68
Світлана ШАБАТ-САВКА. Комунікативно-інтенційний зміст преференційних висловлень в українських пареміях.....	75
Оксана ШАПОШНИК. Перекладознавчий етап у комплексній методиці дослідження жанрово-стилістичної специфіки перекладу дитячого фентезі.....	81
Тетяна ШВЕЦЬ. Семантичні групи фразеологічних одиниць німецької мови із соматичним компонентом.....	88
Людмила ЮРСА, Оксана НЕГЕР. Еколінгвальні особливості української пропріальної лексики пострадянської доби.....	94

ПЕДАГОГІКА

Олександр ВОРОХАЄВ. Система громадського здоров'я в Україні.....	99
Олексій СОПН. Розвиток здатності до проєктної самореалізації як проблема теорії і методики професійної освіти викладача вищої школи.....	104
Олена СТЕПАНЕНКО. Шляхи реалізації диференційованого підходу в процесі навчання зарубіжної літератури.....	110
Юрій СТЕЦИК, Микола ГАЛІВ. Матеріальне забезпечення виховних закладів сестер Василянок у Дрогобичі (1920–1939 рр.).....	116
Пенфей СУНЬ. Художественные принципы символизма в камерно-вокальной музыке французских композиторов как объект музыкально-педагогической практики.....	121
Галина ТАРАНЕНКО. Критичне мислення як умова набуття логічної компетентності та формування логічної культури особистості в сучасному культурно-освітньому просторі.....	128
Юлія ТАРАНЕНКО. Домінантність рефлексивної діяльності в параметрах професійної підготовки майбутніх учителів хореографії.....	134
Світлана ТЕСЛЕНКО. Формування моральної готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в школі засобами художньої літератури.....	141
Наталія ТИМОЩУК. Гейміфіковані елементи на заняттях з іноземної мови професійного спрямування.....	147

Лілія ТКАЧ. Результати експерименту щодо практичної підготовки майбутніх техніків-технологів зі спеціальності «Виробництво хліба, кондитерських, макаронних виробів і харчових концентратів».....	152
Світлана ТКАЧЕНКО. Констатувальний етап експерименту з формування етичної компетентності майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін.....	161
Юлія ТОДОРЦЕВА. Підготовка професійно мобільних соціальних працівників до соціального супроводу сімей, що виховують дитину із синдромом Дауна.....	167
Світлана ТОЛОЧКО, Альона ШКОДИН. Компетентнісна парадигма безпекової підготовки фахівців аграрної галузі.....	173
Наталія ТРОФАЇЛА. Формування емоційної культури у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....	181
Ірина ТУРЧИК, Наталія БЄЛІКОВА. Генеза системи шкільного фізичного виховання і спорту у США (1930–1944 рр.).....	185
Артем ТУРЧИНОВ, Вадим ШЕМЧУК, Артур ОДЕРОВ, Володимир КЛИМОВИЧ, Максим САМОРОК. Педагогічна модель формування навичок рукопашного бою майбутніх офіцерів до дій в екстремальних умовах.....	190
Ольга ФЕРТ. Соціальна перцепція як складова формування гармонійних відносин в інклюзивному освітньому середовищі.....	199
Світлана ФУРДУЙ, Ольга ЗАМАШКІНА, Вікторія МАНІТА. Процес підготовки фахівців соціономічної сфери: формування професійних компетентностей.....	205
Ахмед ХАЛІЛІ. Питання змісту математичної освіти учнів базової середньої школи Палестини.....	211
Неліна ХАМСЬКА, Анна КИНАЛЬ. Шляхи розвитку мотивації до набуття інформаційної компетентності майбутнього вчителя.....	216
Ольга ХЕНДРИК. Основи Бартенієфф: аналітичний підхід до педагогіки сучасного танцю.....	223
Kateryna SHAROSHKA, Raiisa VDOVYCHENKO. Parents' readiness to educate children with learning disabilities in inclusive educational institutions.....	229
Сергій ШАРОВ. Особливості соціальної компетентності студентів педагогічного університету.....	235
Володимир ШЕВЧЕНКО. Розвиток системи спеціальної освіти в Україні після входження до складу СРСР (1923–1930 рр.).....	241
Оксана ШИКИРІНСЬКА. Підготовка майбутніх учителів до формування естетичної культури молодших школярів засобами образотворчого мистецтва.....	247
Тетяна ШИНКАР. Методична робота в закладах дошкільної освіти: нормативно-правові аспекти.....	252
Наталія ШКОЛЯР. Реалізація особистісно орієнтованого підходу через використання гейміфікації в навчанні іноземної мови.....	258
Роман ШОСТАК. Поняття «компетентність» у науковій літературі.....	265
Віталій ЮДЕНОК. Проблема рухової активності в процесі покращення координаційних якостей учнів середнього шкільного віку.....	273
Василь ЯГУПОВ, Ксенія ЄРГІДЗЕЙ. Сутність і зміст військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю.....	279
Тетяна ЯКОВИШИНА. Педагогічні умови застосування арт-терапії у підготовці вчителів початкової школи.....	287
Лариса ЯНОВСЬКА. Етнокультурна діяльність учителя історії засобами музейної педагогіки.....	295
Olena YASHCHUK. Structural components of the model of preparation of a modern primary school teacher for the formation of logical skills in students.....	300
Сергій ЯЩУК. Впровадження європейського досвіду підготовки фахівців соціальної сфери у систему вищої освіти України.....	306
Тетяна ГЕРА, Жанна ГУЩАК. Безпекознавчий та психологічний компоненти сучасної побутової діяльності особистості.....	313

УДК 378.091.12.313:005.54

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/28.208807>**Олексій СОПІН,***orcid.org/0000-0001-6003-4198**викладач кафедри інструментального виконавства та музичного мистецтва естради
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
(Мелітополь, Запорізька область, Україна) sopin_oleksii@mdpu.org.ua*

РОЗВИТОК ЗДАТНОСТІ ДО ПРОЄКТНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЯК ПРОБЛЕМА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті висвітлюється стан вивчення проблеми розвитку здатності до проєктної самореалізації в теорії професійної підготовки педагога. Зазначено, що інноваційні досягнення в освітньому просторі є необхідною обставиною самореалізації викладача вищої школи в умовах сучасного ринку праці. Відзначається необхідність удосконалення підготовки майбутніх фахівців, що відображено у розглянутих світових документах, які демонструють очікування світової спільноти від вищої освіти.

Здійснено аналіз вітчизняних нормативних документів та на конвенційному рівні наукової рефлексії зроблено висновок, що самореалізація особистості є гуманітарною проблемою, пов'язаною зі станом розвитку цивілізації, сталим розвитком економіки, що буде можливим за умови актуалізації внеску людини у творчі проєкти.

Виокремлено певні світові і вітчизняні наукові ідеї і концепції щодо розвитку здатності до проєктної діяльності. Висвітлено питання сутності професійної самореалізації викладача та визначено, що вони завжди перебували у центрі уваги науковців, але поняття здатності до проєктної самореалізації викладача вищої школи у сучасній зарубіжній і вітчизняній науково-педагогічній думці не дістало належного теоретичного обґрунтування.

Розглянуто наукові погляди сучасних гуманітаріїв щодо визначення проєктної діяльності викладача вищої школи як родового поняття терміна «проєктна самореалізація». У процесі наукової рефлексії виявлено, що відсутність необхідної термінології не дає можливості визначити поняття «здатність до проєктної самореалізації викладача вищої школи». Проаналізовано теоретичне підґрунтя щодо застосування проєктного підходу у професійній педагогічній освіті та визначено, що сутність проєктної діяльності викладача вищої школи ще не зазнала всебічного висвітлення.

Зроблено висновок про те, що відсутність наукового тлумачення сутності і змісту проєктної самореалізації викладача вищої школи демонструє перспективи подальшого наукового дослідження в галузі теорії і методики професійної освіти.

Ключові слова: професійна освіта, самореалізація викладача, проєктна діяльність.

Oleksii SOPIN,*orcid.org/0000-0001-6003-4198**Teacher at the Department of Instrumental Performances and Musical Art of Stage Music
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
(Melitopol, Zaporizhia region, Ukraine) sopin_oleksii@mdpu.org.ua*

DEVELOPING PROJECT SELF-REALIZATION COMPETENCIES AS A PROBLEM OF THEORY AND METHODOLOGY OF VOCATIONAL EDUCATION OF A HIGH SCHOOL TEACHER

The article deals with the state of studying the problem of developing the ability to project self-realization, as theoretical teacher training. It is stated that innovative achievements in the educational space are necessary for self-realization of the higher education teacher in the conditions of the modern labor market. There is a need to improve the training of future professionals, which is reflected in the reviewed world documents, where the expectations of the world community for higher education are demonstrated.

The analysis of national normative documents is carried out and at the conventional level of scientific reflection it is concluded that self-realization of the person is a humanitarian problem related to the state of civilization development, sustainable economic development, which will be possible if the contribution of a person to creative projects is actualized.

Some world and national scientific ideas and concepts about development of the ability to project activity are highlighted. The issue of the essence of the teacher's professional self-realization was clarified and it was determined, they were always in the center of attention of scientists, but the concept of the faculty's ability to project self-realization of a teacher in the modern foreign and domestic scientific and pedagogical views did not receive the proper theoretical substantiation.

The scientific views of modern humanities in defining the project activity of a teacher of higher education, as a generic concept of the term «project self-realization» are considered. It was revealed during the process of scientific reflection, the lack of the necessary terminology does not allow to define the concept of «ability to project self-realization of teacher of higher education». The theoretical basis for the application of the project approach in professional pedagogical education is analyzed and it is determined that the essence of the project activity of the higher education teacher has not yet been fully covered.

It is concluded that the lack of scientific interpretation of the essence and content of the project self-realization of the higher education teacher demonstrates the prospects of further scientific research in the field of theory and methodology of vocational education.

Key words: professional education, teacher's self-realization, project activity.

Постановка проблеми. Згідно з новою редакцією стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості освіти в Європейському просторі вищої освіти, яку було ухвалено на Міністерській конференції (2005 р.), вища освіта є невід'ємним компонентом соціально-економічного розвитку та культурного зростання людини.

Інноваційні досягнення в освітньому просторі, своєю чергою, відіграють ключову роль у глобальній конкурентоспроможності. Очевидною необхідністю в сучасних умовах ринку праці стало вдосконалення підготовки майбутніх фахівців, що принципово переорієнтовує сучасні підходи до освіти.

Аналіз досліджень. Цивілізаційні зміни призводять до розроблення гнучкої, варіативної, адаптивної системи, в основі якої лежить комплексний підхід. Це відображено у світових нормативних документах. Так, у доповіді ЮНЕСКО «До суспільства знань» (2005 р.) велика увага приділяється питанням освіти та професійної підготовки, визначається еволюційна функція вищої освіти в становленні суспільства знань, оновленні змісту вищої освіти для забезпечення самореалізації особистості.

У проєкті ЮНЕСКО «Всесвітня програма освіти в галузі прав людини» (2012 р.) просвіта з питань прав людини розглядається як невід'ємний складник прав кожної людини на високоякісну освіту, що розширює її можливості користування всім спектром освітніх прав людини, включаючи право на забезпечення якісної підготовки до самореалізації особистості.

В Інчхонській декларації «Забезпечення інклюзивного та справедливої якісної освіти і навчання протягом усього життя для всіх» (2015 р.) акцентовано на тому, що освіта є необхідною умовою миру, толерантності, реалізації людського потенціалу, сталого розвитку, що окреслює проблему підготовки людини до самореалізації впродовж життя.

У Резюме Всесвітньої доповіді з моніторингу освіти «Освіта в інтересах людей і планети: побудова сталого майбутнього для всіх» (2016 р.)

заявляється, що компетенції та навички, набуті в рамках освітніх програм, – це критичне мислення, здатність вирішувати завдання, здатність самореалізуватися.

Розглянуті світові документи демонструють очікування світової спільноти від вищої освіти, які знаходять конкретизацію у вітчизняних законодавчих документах. Так, у Законі України «Про освіту» (2017 р.) наголошено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) встановив необхідність поєднання освіти з наукою та виробництвом із метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.

У проєкті «Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років» (2014 р.) стратегічна дорадча група «Освіта» вважає, що особи, які залучаються до освітнього процесу, мають право на розроблення та впровадження авторських освітніх програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед технологій компетентнісного навчання.

У проєкті Академії педагогічних наук України «Біла книга національної освіти України» (2010 р.) наголошується, що інноваційна спрямованість змісту освіти виявляється насамперед у впровадженні нових освітніх технологій, зокрема проєктних. Професійна орієнтація, яка сприяє професійній самореалізації особистості і забезпеченню конституційних прав громадян України, збалансуванню попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці, не відповідає потребам сьогодення, досвіду розвинених країн світу.

Отже, на конвенційному рівні наукової рефлексії ми робимо висновок про те, що самореалізація особистості є гуманітарною проблемою, пов'язаною зі станом розвитку цивілізації, сталим

розвитком економіки, що буде можливим за умови актуалізації внеску людини у творчі проєкти для певних галузей економіки.

Мета статті – висвітлення стану вивчення проблеми розвитку здатності до проєктної самореалізації в теорії професійної освіти викладача вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Світова і вітчизняна наукова думка певними науковими ідеями і концепціями відповіла на актуалізований попит суспільства. На загальнонауковому рівні зазначені проблеми і питання знайшли відбиття в історії соціально-гуманітарного знання. Зокрема, багатогранність і значущість самореалізації особистості як соціального явища розглядали філософи Аристотель, Платон, Сократ (людина як суб'єкт суспільно-історичної діяльності і культури здатна до постійного розвитку за рахунок власних потенцій); Б. Альберті, Н. Макіавеллі, М. Фічіно (значущість для розвитку особистості її унікальних характеристик); І. Кант (модель самореалізації особистості в межах теорії абсолютного гідності особистості); Е. Фромм (самореалізація як практичне втілення принципу буття, спрямоване на розкриття гуманістичної природи людини); А. Маслоу (сутнісні характеристики самореалізації як соціального явища); К. Роджерс (самореалізація – жадання людини до виявлення та розвитку власних можливостей і здібностей); Л. Анциферова, Є. Головаха, І. Іонова, В. Панок, Л. Сохань, С. Ярославцева (самореалізація – процес розкриття й опредметнення сутнісних сил особистості в її різноманітній практичній діяльності).

У своїх працях Т. Баришнікова висловлює думку щодо зміни системи поглядів філософської науки на самореалізацію особистості. Вона розглядається як духовно-практична діяльність, спрямована на розкриття буття людини, її потенційних можливостей, віднаходження сенсу життя, здійснення вищого призначення. Науковець акцентує увагу на тому, що самореалізація у процесі професійної діяльності стає чинником розкриття духовного багатства особистості як загальнозначущої цінності (Баришнікова, 2002).

У наші часи більш розповсюдженим філософським підходом, орієнтованим на сучасний на постсучасний соціальний та освітній досвід, який ураховує духовну і внутрішню особистісну самореалізацію, є екзистенціалістський напрям. В екзистенціалістському розумінні самореалізація – визначення індивідом своєї суті, свого майбутнього, яке залежить лише від нього самого, його вчинків, діяльності та рішучості. Проблема розвитку й самореалізації особистості дослі-

джена у наукових працях німецьких (К. Ясперс, Г. Хайдеггер), французьких (Ж. Сартр, А. Камю), російських (Л. Шестов, М. Бердяєв) філософів-екзистенціалістів, а також у релігійно-філософських трактатах В. Соловйова, С. Франка.

Сучасна філософська наука розглядає самореалізацію особистості як невід'ємну частину процесу глобалізації. Є. Підвисоцька зазначає, що глобалізація є вагомим аспектом сучасної світової системи, що формує подальший крок до процвітання людства. Осягнувши всі галузі суспільного життя, вона перетворює світовий простір, по-новому підіймає питання самореалізації особистості у процесі трансформації соціально-культурної картини світу (Підвисоцька, 2016: 10).

Психологічні аспекти організації професійної самореалізації розглядаються в наукових дослідженнях педагогів і психологів Р. Ассаджіолі, Ф. Базаєва, В. Бочелюк, Н. Кебіна, Л. Коростильова, Д. Леонтєва та ін. О. Асмолов, М. Гінзберг, Л. Коган, Н. Сегеда розглядають питання самореалізації в різних видах професійної діяльності.

В. Муляр вивчає самореалізацію особистості як соціальну проблему та дає їй кілька визначень:

- самореалізація – індивідуальний процес практичного втілення сутнісних сил особистості в практичну діяльність;

- самореалізація – це процес розкриття та реалізації здібностей, потреб, знань, умінь, навичок, емоцій, волі особистості завдяки індивідуальному практичному опредмечуванню (Муляр, 1997: 107).

На сучасному етапі педагогічний аспект проблеми розвитку здатності до самореалізації особистості відображений у наукових працях В. Андреева, А. Волосенко, О. Гречаника, Ю. Гришко, С. Калаур, М. Кононенко, Л. Лисогор, В. Лихвар, І. Ісаєва, В. Кан-Калика, І. Колеснікової, В. Максимова, В. Сластьоніна, Н. Щуркова та ін. У результаті наукової рефлексії сучасного розуміння феномену самореалізації ми дійшли висновку, що існують суттєві розбіжності в поглядах авторитарної та гуманістичної педагогіки. Зокрема, представники авторитарної педагогіки більше наголошують на реалізації можливостей, які надала людині природа, тоді як педагоги-гуманісти стверджують необхідність обов'язкової соціально-педагогічної підтримки і допомоги в самореалізації творчих потенцій особистості.

На думку Г. Коджаспірової, самореалізація особистості – найбільш детальне виявлення особистістю своїх індивідуальних і професійних можливостей (Коджаспірова, 2000: 132).

Ж. Воронцова вказує на потребу в самореалізації як на головне прагнення людини, що виявляє себе

в усіх сферах життєдіяльності. Науковець розглядає самореалізацію особистості як неспинний процес зростання та становлення евентуальних та спонукально-мотиваційних сутнісних сил людини, оснований на принципах справедливості, милосердя, любові, професіоналізму, що призводить до самоствердження власного «Я» (Воронцова, 2008: 7).

У своїх дослідженнях М. Недашківська визначила нерозривний зв'язок між культурою та самореалізацією особистості та вважає, що самореалізація – головний чинник життєтворчості, який вирішує протиріччя між потребами й можливостями особистості. На її думку, процес самореалізації особистості бере початок у культурно-історичній діяльності людини та ґрунтується на таких соціальних механізмах, як соціальність, історичність, предметність тощо. Глибина самореалізації залежить від рівня узгодженості структури особистості, відповідності життєвих завдань індивіда існуючим культурно-історичним умовам його життя (Недашківська, 1998).

В. Гупаловська головними середовищами самореалізації особистості вважає приватне життя та професійну діяльність. У її дослідженнях поняття «професійна самореалізація» нерозривно пов'язане з поняттям «особистісна самореалізація», втілюється згідно з притаманним йому закономірностям та розкривається як процес реалізації потенціалу особистості у професійній діяльності (Гупаловська, 2005: 8).

Н. Сегеда зауважує, що походження поняття «самореалізація особистості» пов'язане з розв'язанням таких філософських проблем, як визначення сенсу людського буття, самостійність вибору засобів самовираження та самоздійснення, індивідуальний внесок людини у підвищення соціального та культурного рівнів життя. На думку науковця, «сутність професійної самореалізації викладача зосереджується в його професійній індивідуальності та визначається як усвідомлена, цілеспрямована об'єктивна індивідуального професійно-педагогічного потенціалу вчителя в педагогічному процесі співтворчості з учнями. Результатом зазначеного процесу є особистісний розвиток його учасників» (Сегеда, 2002: 8).

У дослідженні Л. Рибалко велика увага приділяється поняттю «готовність майбутнього вчителя до професійно-педагогічної самореалізації». Воно розглядається як індивідуально-об'єднане новоутворення, яке зумовлює самозміни особистості. Також було аргументовано та доведено, що регулярне та консеквентне (послідовне) накопичення й закріплення педагогічного досвіду, реалізація успішної творчої педагогічної діяльності,

прагнення до вдосконалення та розвитку педагогічних здібностей і задоволення результатами професійної самореалізації є критеріями високого професіоналізму та педагогічної майстерності майбутнього педагога (Рибалко, 2007).

Л. Яковицька вважає, що професійна самореалізація викладача визначається у здатності до збільшення професійно-педагогічного потенціалу особистості шляхом участі у соціотехнічній проектній діяльності та отриманні у процесі користі й задоволення (Яковицька, 2012).

Отже, враховуючи достатню розробленість наукового розуміння сутності професійної самореалізації викладача, зазначимо, що поняття його *здатності* до проектної самореалізації у сучасній зарубіжній і вітчизняній науково-педагогічній думці не дістало належного теоретичного обґрунтування. У зв'язку з діяльнісною сутністю професійної самореалізації, на нашу думку, необхідно навести наукові погляди сучасних гуманітаріїв щодо визначення проектної діяльності викладача вищої школи як родового поняття терміна «проектна самореалізація».

Новітня педагогічна наука більш повно розкрила поняття проекту і дала змогу розширити проектну методологію та ввести нові поняття:

- проектна діяльність (В. Дейниченко, О. Ляпіна, О. Пехота);
- проектні технології і методи (І. Ігнатова, Л. Зазуліна, І. Колесникова, В. Куриціна, Н. Лаштабова);
- проектна культура (М. Ахметова, Л. Бережна, Ю. Веселова, Н. Запесоцька, Н. Коваленко, А. Кравець, О. Реброва, Н. Татаринцева, В. Ченобитов);
- проективна освіта (І. Колесников, Г. Ільїн, В. Безрукова).

Вітчизняні та зарубіжні педагоги та науковці досліджують проектну діяльність та шляхи її організації:

- історіографію висвітлили у своїх працях П. Блонський, Г. Ващенко, О. Джуринський, Е. Кагарова, М. Кнолл, Е. Коллінгс, Л. Кондратов, Б. Мельниченко, В. Стернберг, Ю. Олькерс, С. Шацького та ін.;
- теоретичне підґрунтя проектної діяльності розкривають у дослідженнях О. Коберник, Д. Левітес, І. Ляхова, Н. Матяш, О. Пехота, Є. Полат, В. Радіонова, С. Сисоєва та ін.

В основі проектування, на думку Д. Дьюї, лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити (Дьюї, 2003).

На думку С. Сисоевої, проектна діяльність – показник утілення особистісно-орієнтованого підходу в освіті, який сприяє професійній самореалізації, забезпечує спрямування на кінцевий результат, що дає змогу будувати майбутнім викладачам вищої школи власну освітню траєкторію (Сисоева, 2011: 18).

Н. Татаринцева та О. Реброва розглядають проектну діяльність як частину проектно-інноваційної компетентності, яка включає у себе достатній обсяг знань, гнучкість у втіленні творчих ідей, що будується на засадах цілеспрямованого поповнення художнього кругозору, становлення творчої свободи та волі, формування відповідних навичок та вмій (Татаринцева, Реброва, 2013: 156).

Т. Комар поняття «проектна діяльність» подає як процес створення та вдосконалення педагогами освітніх програм, методик і розроблення шляхів їх реалізації, визначення цілей і результативних способів їх досягнення (Комар, 2013: 105).

О. Пархоменко вважає проектну діяльність частиною освітньої діяльності, яка включає у себе елементи пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, творчої та практичної діяльності. На її думку, проектна діяльність складається з таких послідовних компонентів, як мотив, мета, способи, засоби, предмет, результат (Пархоменко, 2001).

Висновки. Таким чином, здійснена наукова рефлексія поняття «проектна самореалізація викладача вищої школи» дає можливість зробити висновок про те, що поняття «самореалізація», «самореалізація в професійній педагогічній діяльності» є достатньо глибоко вивченими. Це

дає змогу скористатися раціональними аспектами дефініції «професійна самореалізація в педагогічній галузі» у подальшому дослідженні. Разом із цим поняття проектної діяльності, незважаючи на свою широку вживаність, не дає змоги визначити поняття «здатність до проектної самореалізації викладача вищої школи», адже відсутні терміни «проектна самореалізація» та «проектна діяльність викладача вищої школи».

Незважаючи на наявне теоретичне підґрунтя щодо застосування проектного підходу у професійній педагогічній освіті, зазначимо, що сутність проектної діяльності викладача вищої школи ще не зазнала всебічного висвітлення. Отже, відсутність наукового тлумачення сутності і змісту проектної самореалізації викладача вищої школи демонструє «теоретичну лакуну» в педагогіці вищої школи, що впливає на успішність вирішення таких суперечностей:

– між вимогами суспільства до висококваліфікованих працівників освіти і недостатньою підготовленістю майбутніх викладачів у ЗВО до проектної самореалізації;

– між відсутністю систематизованого наукового знання з проектної самореалізації викладача вищої школи та потребою освітньої реальності вищої школи у проектній самореалізації викладача.

Ці суперечності демонструють перспективи подальших наукових досліджень щодо визначення сутності та змісту здатності до проектної самореалізації викладача вищої школи, зокрема в музично-педагогічній галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барышнікова Т. И. Педагогические условия развития способности к самореализации у студентов вуза (на материале изучения иностранного языка) : дис. ... канд. пед. наук. Хабаровск, 2002. 194 с.
2. Воронцова Ж. В. Самореалізація особистості старшокласника у процесі диференційованої навчальної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Харків, 2008. 23 с.
3. Гупаловська В. А. Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінки : автореф. дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2005. 25 с.
4. Дьюї Д. Досвід і освіта / пер. з англ. М. Василечко. Львів : Кальварія, 2003. 84 с.
5. Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь : для студентов высших и средних педагогических учебных заведений. Москва : Академия, 2000. 176 с.
6. Комар Т. В. Методологія проектної діяльності: теоретичний аспект. *Збірник наукових праць ХІСТ*. 2013. № 2(8). С. 102–107.
7. Муляр В. І. Самореалізація особистості як соціальна проблема (філософсько-культурологічний аналіз) : монографія. Житомир : ЖІТІ, 1997. 214 с.
8. Недашкова М. А. Самореализация личности как феномен культуры : автореф. дис. ... канд. философ. наук. Киев, 1990. 16 с.
9. Пархоменко Е. Н. Профессиональное самоопределение учащихся 5–7 классов в процессе творческой проектной деятельности : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Брянск : БГПУ, 2001. 18 с.
10. Підвисоцька Є. О. Проблема самореалізації в соціально-філософських концепціях : автореф. дис. ... канд. філос. наук. Одеса, 2016. 18 с.
11. Рибалко Л. С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) : монографія. Запоріжжя, 2007. 443 с.
12. Татаринцева Н. Є., Реброва О. Є. Розвиток проектної культури студента в освітньому процесі вишу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. 2013. № 3. С. 155–160.

13. Сегеда Н. А. Підготовка майбутнього вчителя музики до професійної самореалізації : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2002. 20 с.
14. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навчально-методичний посібник. Київ : ЕКМО, 2011. 320 с.
15. Яковицька Л. С. Самореалізація особистості у науково-технічній діяльності : монографія. Донецьк : Ноулідж, 2012. 346 с.

REFERENCES

1. Baryshnikova T. Y. Pedagogicheskie usloviia sposobnosti k samorealizatsii u studentov vuza (na materiale izucheniya inostrannogo yazyka) [edagogical conditions of development of ability to self-realization for the high school students (based on the material of studying of a foreign language)] (Candidate's thesis). Khabarovsk, 2002. 194 p. [in Russian].
2. Vorontsova Z. V. Samorealizatsiia osobystosti starshoklasnyka u protsesi dyferentsiiovanoi navchalnoi diialnosti [Self-realization of the personality of the high school student in the process of differentiated educational activity] (Candidate's thesis). Kharkiv, 2008. 23 p. [in Ukrainian].
3. Hupalovska V. A. Profesiina samorealizatsiia yak chynnyk stanovlennia osobystosti zhinky [Professional self-realization as a factor of becoming a woman's personality] (Candidate's thesis). Kyiv, 2005. 25 p. [in Ukrainian].
4. Diui D. Dosvid i osvita [Experience and education] / translation from english. M. Vasylechko. Lviv : Kalvaria, 2003. 84 p. [in Ukrainian].
5. Kodzhaspyrova H. M. Pedagogicheskii slovar: dlia stud. vyssh. i sred. ped. ucheb. Zavedenii [Pedagogical dictionary: for students. higher and medium pedagogical educational institutions]. Moscow : Akademyia, 2000. 176 p. [in Russian].
6. Komar T. V. Metodolohiia proektnoi diialnosti : teoretychnyi aspekt [Methodology of project activity : theoretical aspect]. Zbirnyk naukovykh prats – List of scientific works. Khmelnytskyi : KHIST, 2013. Nr 2(8), pp. 102–107. [in Ukrainian].
7. Muliar V. I. Samorealizatsiia osobystosti yak sotsialna problema (filosofsko-kulturlohichniy analiz) [Self-realization of personality as a social problem (philosophical and cultural analysis)] : monohrafiia. Zhytomyr : ZHITI, 1997. 214 p.
8. Nedashkovskaia M. A. Samorealizatsiia lichnosti kak fenomen kultury [Self-realization of personality as a phenomenon of culture] (Candidate's thesis). Kyev, 1990. – 16 p. [in Russian].
9. Parkhomenko E. N. Professionalnoe samoopredeleniie uchashchikhsia 5-7 klassov v protsesse tvorcheskoi proektnoi deiatelnosti [Professional self-determination of students of 5-7 classes in the process of creative project activity] (Candidate's thesis). Briansk : BHPU, 2001. 18 p. [in Russian].
10. Pidvysotska E. O. Problema samorealizatsii v sotsialno-filosofskykh kontseptsiiakh [The problem of self-realization in social and philosophical concepts] : avtoref. dyss. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filos. nauk. Odesa, 2016. 18 p. [in Ukrainian].
11. Rybalko L. S. Metodoloho-teoretychni zasady profesiino-pedahohichnoi samorealizatsii maibutnoho vchytelia (akmeolohichniy aspekt) [Methodologica and theoretical bases of professional-pedagogical self-realization of future teacher (acmeological aspect)] : monohrafiia. Zaporizhzhia, 2007. 443 p. [in Ukrainian].
12. Tatoryntseva N. E. Rebrova O E. Rozvytok proektnoi kultury studenta v osvitnomu protsesi vyshu [Development of the project culture of the student in the educational process of university]. Scientific Notes of Nizhyn Gogol State University. Nizhyn, 2013. Nr 3, pp. 155-160. [in Ukrainian].
13. Sehedo N. A. Pidhotovka maibutnoho vchytelia muzyky do profesiinoi samorealizatsii [Preparation of the future music teacher for professional self-realization] (Candidate's thesis). Kyiv, 2002. 20 p. [in Ukrainian].
14. Sysoieva S. O. Interaktyvni tekhnolohii navchannia doroslykh : navchalno metodychnyi posibnyk [interactive technologies of adult learning: educational manual]. Kyiv : EKMO, 2011. 320 p. [in Ukrainian].
15. Yakovytska L. S. Samorealizatsiia osobystosti u nauково-tekhnichnii diialnosti [Self-realization of personality in scientific and technical activity: monograph] : monohrafiia. Donetsk : Knowledge, 2012. 346 p. [in Ukrainian].